

דיני ייחוד בטפול רפואי

הרב שלמה אבינר

ה ע ר ה : אין כאן פסיקת הלכה. אין כאן חכמה אלא מלאכה של איסוף וסידור פסקי הלכות, כדי לסייע ללומדים.

א. אשה המבקרת אצל רופא אסורה להיות אתו ביחידות¹. ויש מי שהתיר בשעת הדחק, ומכל מקום כתב שטוב שתתלווה חברתה עמה שתשמור לה מבחוץ².

ב. ואלה הם האופנים בהם מותר לאשה ליבדק ע"י רופא ביחידות³:

1 הגר"מ שטרנבוך (תורת המשפחה, פ"ט, ס"א). הגרי"א הנקין (מכתב מובא בס' "ייחוד הלכותיו בקצרה" לגר"ל טרופר, עמ' ה). הגר"י גויבירט (ע' להלן הערה 16). הגר"א הורוביץ, שאדורבה רופא חמיר טפי ודינו כמי שעסקו עם נשים (ס' דבר הלכה על הלכות ייחוד). וכן בס' זכרון עקידת יצחק, עמ' נח, שנקרא לבו גס בה (מובא באוצה"פ, ח"ט, עמ' 144, בהערה). וכן הגרי"מ אהרונסון (מכתב מובא בס' ייחוד לגר"ל טרופר, עמ' ז. ועי' להלן הערה 8). הגר"ח שיינברג והגרי"ש אלישיב (מובא בס' ייחוד, עמ' כב, ועמ' כח).

2 שו"ת ישכיל עבדי (ח"ב, סי' י"ז; מובא באוצה"פ, ח"ט, עמ' 143—144), שהרופא חייש פן יפסיד פרנסתו אם יאנסנה, עפ"י סברת הרדב"ז דבעל מלאכה לא מרע לאומנותו בכגון דא. ובפרט בזמן הזה שהמלכות עונשת על אונס; ומפני שהרופא טרוד במלאכתו; ויש גם נשים בחצר הרופא ואימת רבים עליו שמא תצעק. והתיר במקום צורך גדול מאד. ובס' ייחוד התיר אף בלא צורך גדול מטעמים אלו, והוסיף טעם שגם אם היה מקום לחוש לפתוי, מ"מ הוא לא יהין לעשות כדבר הזה פן יודע קלונו ויבדלו ממנו. ומ"מ מהיות טוב, טוב שתתלווה חברתה וכו'. עכת"ד.

ובענין חזקה דלא מרע אומנותיה, היא הובאה בתור סניף אצל הרדב"ז (מובא באוצה"פ, ס' כב סע' ג, סק"ח אות ו) וכן בתור נימוק כללי בשו"ת ציץ אליעזר (ח"ו, עמ' רב, מובא באוצה"פ שם). וכן בדבר הלכה, פ"ג הערה מג. ועי' בזכרון עקידת יצחק (שם, מובא באוצה"פ שם) שאין להתיר משום סברא זו.

ובענין הסברא שטרוד במלאכתו, הרי היא שם ברדב"ז. (וגם הוזכרה לענין טפולים של רופא — ולא ענין ייחוד — אצל הש"ך יו"ד קצ"ה סק"כ וכו"פ שם ועוד).
ובענין הסברא שהמלכות עונשת על אונס, עי' שערים מצויינים בהלכה, ה"ד ס' קנב סק"ג, ואוצה"פ ח"ט ס' כב, סק"ח אות ה'.

3 כולם בשם ציץ אליעזר (ח"ו עמ' רב. מובא באוצה"פ ס' כב סק"ה אות ז'). ושם היתר כללי נוסף דלא מרע לאומנותיה.

כל האופנים סוכמו באסיא, חוברת ט', עמ' מ'.

1. אם הדלת אינה נעולה ורק סגורה, ויש בחוץ שלשה אנשים, או איש ואשתו, יש מי שמתיר⁴; ויש שהקל, שאף אין צורך לנסות אם הדלת סגורה או נעולה ואפשר לסמוך על הרוב⁵; ויש מי שהתיר רק במקום שדרכם של בני אדם (רופאים או אחיות) ליכנס בלא לדפוק ולקבל רשות כניסה, לכן מותר במרפאות ובבתי חולים (אם יש בחוץ ג' רופאים או אחיות)⁶.

2. אם הדלת נעולה (כגון במנעול „ייל“) ויש בידי מישהו אחר מפתח, אז אפילו אם לא נמצא כעת במקום, יש שמתיר באותם התנאים של דלת סגורה ולא נעולה⁷. ומטעם זה יש מי שהתיר במרפאות⁸.

3. אם בעלה (של האשה הנבדקת) בעיר, אע"פ שהדלת נעולה, יש מי שמתיר⁹, ויש מי שאוסר¹⁰.

4 צי"א שם. וע' דבר הלכה עמ' מה, שהיתר פתח פתוח מועיל אף לרופא ומי שעסקו עם נשים.

5 שערים מצויינים בהלכה, ס' קנ"ב סק"ג. וחיוק דבריו במכתב (מובא בס' יחוד לגר"ל טרופר עמ' ח') דסומך ספק ספיקא, ועל רוב, ועל סתמא. וע' הגר"מ אהרונסון להלן הערה 8.

6 הגר"ח שיינברג והגר"ש אלישיב (ס' יחוד לגר"ל טרופר, עמ' כת, וכן עמ' כו הערה 2, בשמם). הגר"מ אהרונסון (שם עמ' ז. וע' להלן הערה 8). וע' להלן הערה 13 לענין חדר בדיקות בביתו של רופא. וכן בס' דבר הלכה, עמ' כו, שיטות הפוסקים, שאם אין רשות ליכנס, אף בסגור ולא נעול, הוי יחוד. וע' לקמן הערה 16.

7 צי"א שם. ובענין היתר של מפתח ביד אדם אחר, ע' דבר הלכה (עמ' ל) בשם דובב מישרים וחזו"א ובאוצה"פ שם ד' מא.

8 הגר"מ אהרונסון (מכתב בס' יחוד, עמ' ז) „ובמרפאה אפשר להקל בשעת הדחק מכיון שיש מפתחות לרבים מאנשי המשרד ורגילים לפתוח ליכנס גם באמצע הביקור ועפ"י חדרי הבדיקות במרפאות ציבוריים סגורים ולא נעולים והוי פ"פ לרה"ר ממש“.

9 צי"א שם. „כיון דהרופא לא חשיב גס בנשים דאין לו קרבה מיוחדת אליהן רק מה שאומנותו מזיקתו, וא"כ מהני היתר דבעלה בעיר“. וע' בזכרון עקידת יצחק (מובא לעיל הערה 1), דהעוסק עם רפואות נשים נקרא לבו גס בהן, כדן מקיז דם. וע' בס' דבר הלכה (עמ' צה), שהיתר בעלה בעיר מועיל לרופא ולמי שעסקו עם נשים.

וכן נמצא היתר זה של בעלה בעיר, אפילו אינו יודע איפה נמצאת, בס' לב אברהם לד"ר א"ס אברהם, בשם צי"א שם, ברכ"י אה"ע כ"א סק"ז. שו"ת יוסף אומץ ס' צו. דבר הלכה בשם חזו"א (פכ"ה ס' ב). וכן מובא שם היתר לאיש להיבדק ע"י רופאה כל זמן שבעלה של הרופאה בעיר, עפ"י צי"א ח"ח ס' כו.

10 הגר"ש אלישיב והגר"ח שיינברג (ס' יחוד לגר"ל טרופר, עמ' כב) מפני שאינו מועיל היתר של בעלה בעיר, אם בעלה נתן לה רשות לדבר או להיות בסתר עם האיש. ובענין זה בחכמ"א, אורי וישעי, ופ"ת וישכיל עבדי (לעיל הערה 2) התמירו. וחזו"א ודובב מישרים הקילו. ע' דבר הלכה עמ' צא. אוצה"פ עמ' סו.

4. אם אשתו של הרופא בעיר, יש מי שמתיר אף בדלת נעולה¹¹, ויש שמשמע מהם שאוסרים¹²; אבל יש מי שהתיר בביתו של הרופא שם נמצאת אשתו ומשפחתו¹³.

ג. גם באיש מאד חולה יש איסור ייחוד¹⁴, וכן אשה מאד חולה¹⁵. וכן בבית חולים יש ליזהר מייחוד איש עם אחות או אשה עם רופא¹⁶.

ד. במקרה של סכנת נפשות, יש שפסקו שלא נדחה איסור ייחוד¹⁷, ויש שהתירו¹⁸.

ה. יש מי שנסתפק במקרה של נסיעה בשבת משום פקוח נפש (כגון יולדת) ויש ייחוד, אם עדיף שעוד מישהו יצטרף לנסיעה כדי להציל מייחוד¹⁹, ואמנם יש מי שפסק, שעדיף שעוד אחד יחלל שבת כדי להציל מייחוד²⁰, ואחרוני דורנו פסקו שלא יחלל עוד אחד את השבת²¹.

11 צי"א שם.

12 לשיטות הפוסקים שצריך דוקא אשתו בבית ולא מהני שתהיה בעיר (דבר הלכה עמ' ט). ואף למתירים באשתו בעיר, הוא דוקא אם דרכה להיות שם במקום עבודתו (שם פ). ולשיטות שאינו מועיל אשתו בעיר, אם אשתו נתנה לו רשות לדבר או להיות בסתר (כדלעיל לענין בעלה בעיר, הערה 10, ובס' יחוד לגר"ל טרופר עמ' כא). וע' דבר הלכה (עמ' פב) מחלקת אם היתר זה מועיל לרופא ומי שעסקו עם נשים.

13 הגרי"מ אהרונסון „ובבית שנמצאים שם גם אשתו ומשפחתו של הרופא ויש לה מפתחות יש אולי מקום להקל“ (מובא בס' יחוד עמ' ז). וכן צי"א, שאם חדר הבקורת הוא בבית הרופא, בכגון דא לכו"ע אשתו משמרתו (שם).

14 אוצה"פ (שם סק"ב אות ג) בשם המקנה. ושם (סק"ח אות ג) בשם זרע אברהם. דבר הלכה (ס' טו אות ד, ובהוספות עמ' קסה).

15 אוצה"פ (סקי"ח אות ד) בשם חתם סופר. דבר הלכה (ס' טו אות ד, וקצת הסתפק שם). 16 הגרי"י נויבירט „גם בבית חולים יש להקפיד על איסור יחוד, ולכן אחות המטפלת בחולה לא תסגור את הדלת במנועול, והוא הדין כשרופא מטפל באשה חולה“ (מדריך הלכתי לאחיות בבתי חולים, פ"א סע' יד). וע' לעיל הערה 6.

17 אוצה"פ שם (סק"א אות ז) בשם צור יעקב, עפ"י הא בסנהדרין, סו"פ סו"מ, דימות ולא יספר עמה אחורי הגדר, שהוא יחוד. ובשם פסקי תשובה ובשם זרע אברהם, משום שהוא אביזרייהו דגלוי עריות.

18 שם אריה — מפני שעשה דנשמרתם לנפשותיכם דוחה ל"ת דקריבות דג"ע, וכשיטת הר"מ בן חביב, שרק ג"ע בעצמה היא ביהרג ואל יעבור ולא אביזרייהו. טוטו"ד — מפני שהיא קרקע עולם ואנוסה עפ"י התורה להציל עצמה. ציץ אליעזר — לשיטת האומרים שרק על לאו יש יהרג ואל יעבור ולא איסור דרבנן או על לאו הבא מכלל עשה, עיי"ש. הגר"י אונטרמן — מפני שאין יחוד בכלל אביזרייהו דג"ע, אלא הוא לאו אחר.

כולם מובאים באוצה"פ שם (ובהוספות עמ' 260).

19 שם אריה, שם. 20 טוטו"ד, שם. 21 צי"א, והגר"י אונטרמן, שם.